

H₂O
HOOFDROLSPELERS

KARLA PEIJS:

'ER IS NOG GELD ZAT
IN DE WATERSECTOR'

Tekst Roel Smit | Fotografie Gabby Louwhoff

Het ontbreekt aan vertrouwen tussen drinkwaterbedrijven aan de ene kant en waterschappen en gemeenten aan de andere kant. En de watersector moet niet zeuren, want: “Er is nog geld zat.” We zullen Karla Peijs, voorzitter van de Visitatiecommissie Waterketen, nog veel horen in 2014. Het tweede interview in een reeks met hoofdrolspelers in de Nederlandse watersector.

Is het glas half leeg of half vol? De Visitatiecommissie Waterketen, onder voorzitterschap van oud-minister Karla Peijs, heeft nog een klein jaar te gaan. Eind 2014 moet duidelijk zijn of waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven zoveel efficiënter kunnen werken dat het vanaf 2020 uiteindelijk 450 miljoen euro per jaar oplevert. Eind januari kreeg minister Schultz van Haegen, de opdrachtgever van de Visitatiecommissie, een rapport over hoe het ervoor staat met de uitvoering van de afspraken over de waterketen uit het Bestuursakkoord Water van 2011. Eén van de conclusies: wat er nu toe aan besparingen bedacht is, telt nog lang niet op tot de beloofde 450 miljoen.

Dan zijn er twee soorten reacties. De eerste is die van de gemeenten en de waterschappen: “Gemeenten en waterschappen zijn goed op weg om te besparen in de afvalwaterketen.” Een tandje erbij en de afgesproken besparingen worden gehaald. De tweede komt van de industriële watergebruikers. Volgens hen legt de commissie-Peijs de “onmacht van het waterpraatcircuit” feilloos bloot. Het spoor van overleg en samenwerking loopt dood, het Rijk moet ingrijpen.

Hoe kan één, helder geschreven rapport tot zulke verschillende reacties leiden? In Den Haag hebben we een gesprek met Karla Peijs.

BENT U TEVREDEN?

Karla Peijs: “Dat ben ik niet. Ik ben pas tevreden als we die 450 miljoen aan besparingen op tafel hebben. De drinkwaterbedrijven, die 70 miljoen euro structureel moeten besparen, gaan het waarschijnlijk wel redden, maar voor wat betreft de resterende 380 miljoen durf ik nog geen voorspelling te doen. We zitten er – als het om harde, concrete maatregelen gaat – nog ver van af.”

“Ik ben wel blij dat het kostenbewustzijn in de sector lijkt te groeien. Er is in het begin veel gemopperd. De commissie zou alleen maar oog hebben voor de kosten, terwijl we met z’n allen toch zo leuk bezig zijn... Dat beeld begint te draaien. Inventief zijn, op de kosten letten, is juist een heel leuke sport. Bovendien komen de voordelen van de besparingen in de eigen regio terecht. De inwoners en gebruikers in de regio worden er zelf beter van.”

DE REK IS ERUIT,
ZEGGEN SOMMIGEN.
ZOVEEL AANDACHT
VOOR EFFICIENCY
GAAT TEN KOSTE VAN
DE INNOVATIE EN DAT
IS SLECHT VOOR DE
LANGERE TERMIJN.

> “Ik geloof er niets van. Uit gesprekken met de sector is me gebleken dat er best nog veel rek in zit. Men heeft gewoon nog geld zat. En als het geld op is, dan worden vaak de heffingen voor de burgers verhoogd. Niemand kijkt serieus over de schouders van de waterketenorganisaties mee. De eindgebruiker protesteert niet; drinkwater is een eerste levensbehoefte en is goedkoper dan elektriciteit, gas, internet of de kabel. Weet hij veel. En de invloed van politieke controle op die bedrijven is pas in het beginstadium. De gedeputeerde van de provincie of gemeente is aanwezig bij de aandeelhoudersvergadering van het drinkwaterbedrijf, maar kan de boeken ook niet controleren. Hij of zij zit daar als een van de aandeelhouders. De inhoud van het beleid komt niet aan de orde. Dat is praktisch onmogelijk.”

“Natuurlijk zijn er *benchmarks*, die helpen ook wel, maar die worden door de ketenorganisa-

Totaalbeeld regio's

Totaalbeeld drinkwaterbedrijven

HET TUSSENRAPPORT VAN KARLA PEIJS

Op 23 januari overhandigde Karla Peijs een voortgangsrapportage van haar Visitatiecommissie Waterketen aan minister Schultz van Haegen (Infrastructuur en Milieu).

De opdracht van de commissie is ogenschijnlijk simpel: ga na of de watersector in staat is om in 2020 via efficiencyverbetering een structurele besparing van 450 miljoen euro (prijspeil 2010) te realiseren. De drinkwaterbedrijven moeten 70 miljoen 'leveren', gemeenten en waterschappen de resterende 380 miljoen. Zo hebben de partijen in de watersector het in 2011 in het Bestuursakkoord Water zelf afgesproken: de kosten blijven stijgen, maar we laten ze 450 miljoen euro *minder* stijgen. Met de voortgangsrapportage sluit de Visitatiecommissie de fase van *inventarisatie* af, die de tweede helft van vorig jaar heeft plaatsgevonden. Op basis van informatie van drinkwaterbedrijven en regio's (waterschappen en gemeenten) heeft de commissie geanalyseerd hoe de vlag erbij hangt. Dat wil zeggen: hoe hard zijn de ambities voor kostenbesparing, hoe stevig zijn ze bestuurlijk verantwoord en hoe staat het ervoor met de uitvoering van de plannen?

Voor wat betreft dat laatste: de waterketenorganisaties die de commissie op de korrel heeft, lopen achter op de afspraak in het Bestuursakkoord Water om eind 2012 in 75 procent van de regionale kringen "effectief en

doelmatig samen te werken aan de uitvoering van bindende afspraken". De drinkwaterbedrijven zullen hun 70 miljoen aan besparingen in 2020 wel halen, zegt Peijs, over de haalbaarheid van de resterende 380 miljoen heeft ze "zorgen". Om precies te zijn: "De kwaliteit van de ontvangen informatie is zodanig dat de commissie de omvang van de totale (realistische) besparingsambities op dit moment niet kan vaststellen".

De Visitatiecommissie geeft de regio's en drinkwaterbedrijven een predicaat afkomstig uit het wielergargon: *koploper*, *peloton* of *achterblijver*. Daarbij wordt gekeken naar het ambitieniveau, naar de randvoorwaarden en naar de uitvoering van plannen. In het rapport worden 17 van de regio's (waterschappen en gemeenten) als koploper bestempeld, terwijl er 23 tot het peloton behoren en 10 achterblijvers zijn. De tien drinkwaterbedrijven vallen in twee groepen uiteen: 5 koplopers, 5 peloton. Dit zijn echter relatieve begrippen. Van koplopers is niet automatisch gezegd dat ze de besparingsdoelstelling al in het zicht hebben. Conclusie van de commissie: "Zonder forse extra inspanningen van de achterblijvers zullen landelijk gezien de doelen van het Bestuursakkoord Water niet worden gehaald. Als dit zo blijft, moeten de andere waterketenorganisaties meer doen."

ties zelf uitgevoerd. Dat is een beperking. Ik denk dat een bedrijfsmatige visie op het werken van gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven zou aantonen dat er nog heel veel ruimte is voor efficiencywinst."

WAAR ZIT DIE RUIMTE VOOR MEER EFFICIENCY?

> "We hebben een fantastische drinkwatersector, maar het ontbreekt aan vertrouwen tussen drinkwaterbedrijven aan de ene kant en waterschappen en gemeenten aan de andere kant. Drinkwaterbedrijven worden niet behandeld alsof ze onderdeel zijn van de waterketen. Iemand van een drinkwaterbedrijf heeft ooit eens gezegd: geef al die taken maar aan ons, wij kunnen het beter en efficiënter. Daardoor is een verschrikkelijk wantrouwen ontstaan, tot op de dag van vandaag. Terwijl voor samenwerking drie dingen nodig zijn: vertrouwen, vertrouwen, vertrouwen. Dat wantrouwen komt ook naar voren uit het Bestuursakkoord Water: waarom is niet gezegd dat de hele sector 450 miljoen moet besparen, waarom is dat gesplitst in 380 miljoen voor de gemeenten en de waterschappen en 70 miljoen voor de drinkwatersector? Waarom? Ik denk dat de drinkwaterbedrijven best wat meer zouden kunnen doen, zeker in de samenwerking met de waterschappen en de gemeenten. Weten we in de watersector echt van elkaar welke *assets* iedereen tot zijn beschikking heeft? Weten we echt of het

allemaal efficiënt geregeld is met onderhoud? Ik denk dat we daar niet zoveel idee van hebben.” “Het is ook goed te kijken naar het bedrijfsleven, waar men meer de tucht van de markt ervaart. De machines van Dow Chemical moesten in het verleden regelmatig een paar dagen stilgelegd worden voor onderhoud. Dat kost veel geld. Daarvoor hebben ze iets bedacht. Ze monitoren de samenstelling van de olie die machines gebruiken en bevat deze ijzerdeeltjes, al zijn het maar nano-hoeveelheden, dan is sprake van slijtage en krijgt de machine een onderhoudsbeurt. Daar kun je wat van leren.”

.....

UW COMMISSIE HEEFT GEEN 'BATTERIJ ACCOUNTANTS' TOT HAAR BESCHIKKING, ZOALS U DAT ZELF UITDRUKT. KUNT U UW WERK DAN WEL GOED DOEN?

> “We gaan veel op bezoek bij regio's en drinkwaterbedrijven. In 2014 gaan we eerst alle achterblijvers bezoeken, want die hebben de meest tijd nodig om het been bij te trekken. Het uitgangspunt is dat we moeten kunnen vertrouwen op de plannen die ons worden voorgesteld, maar we stellen daarbij wel vragen: waarom zijn jullie een achterblijver, wat hindert jullie bij samenwerking en innovatie? Dan gaan we naar de koplopers en het peloton; daar moeten ze door hun klassering niet achterover gaan leunen. Want ook daar kan het heel vaak nog beter.”

“Ik moedig organisaties ook aan om elkaar te helpen; daar is echt niets mis mee. De sector heeft de verantwoordelijkheid voor die 450 miljoen gezamenlijk op zich genomen, dus moet ze ook gezamenlijk leveren.”

.....

U WILT ZICH NIET OM DE TUIN LATEN LEIDEN DOOR 'FOEFJES EN SMOESJES'; WAT BEDOELT U DAARMEE?

> “We vergelijken de huidige plannen met eerdere voornemens en beoordelen dan of echte efficiencywinst wordt bereikt. Een foefje kan bijvoorbeeld zijn het uitstellen van investeringen. Dat levert ook geld op, maar dat is in het algemeen slechts een tijdelijk voordeel en geen echte efficiencywinst. Wel kan het verstandig zijn bij het doen van investeringen veel meer samen te werken, maar dat is iets anders. Een andere truc kan zijn het overhevelen van heffingen naar de algemene onroerende-zaakbelasting of zo. Het is niet zo makkelijk om daar de vinger achter te krijgen, maar we proberen het wel te weten te komen.”

.....

UW COMMISSIE FOCUST OP SAMENWERKING TUSSEN PARTIJEN. DE MANIER WAAROP WE HET IN NEDERLAND GEORGANISEERD HEBBEN, HOORT NIET TOT UW TAKEN. ALS U DIE STRUCTUUR ZOU MOGEN BEOORDELEN, ZIET U DAN NOG MEER KANSEN VOOR EFFICIENCY-VERBETERING?

> (Karla Peijs lacht en laat een stilte vallen) “Als-vragen beantwoord ik natuurlijk niet. Maar laat ik toch één ding zeggen: het is mijn vaste overtuiging dat de operatie waar we nu mee bezig zijn met gemak moet lukken. Lukt het niet, halen we die 450 miljoen niet binnen, dan zullen zulke discussies zeker weer oplaaien. Daar wilde ik het maar bij laten.” |

Karla Peijs (69) was in de jaren tachtig lid van Provinciale Staten van Utrecht voor het CDA en van 1989 tot 2003 voor dezelfde partij lid van het Europees Parlement. Ze was minister van Verkeer en Waterstaat in de kabinetten-Balkenende II en III (2003-2006). Daarna was ze tot 2013 commissaris van de Koningin in Zeeland.

